TERENȚIU

FRAŢII

Titlul latin: ADELPHOE

Comedie în cinci acte

PERSONAJELE

MICIO, tatăl adoptiv al lui Aeschinus
DEMEA, tatăl lui Aeschinus şi al lui Ctesipho
HEGIO, rubedenie a Sostratei

fiii lui Demea
AESCHINUS
CTESIPHO

SANNIO, un neguţător de sclave
GETA, sclavul Sostratei

sclavii lui Aeschinus
PARMENO
SYRUS

doi tineri sclavi
DROMO
STEPHNIO

SOSTRATA, mama Pamphilei
PAMPHILA, fiica Sostratei
CANTHARA, doica Pamphilei
BACCHIS, o curtezană
Acţiunea se petrece în Atena.

PROLOGUL

Ştiind poetul bine că scrisu-i e pîndit
Cu-nverşunată ură şi că duşmanii lui
Vor ponegri şi piesa pe care-o vom juca,
Se dă-n vileag el însuşi[1]: veţi hotărî voi singuri
De-i lăudaţi silinţa sau o veţi defăima.
O piesă-a scris Diphilus[2]: *Synapothneseonles;*
Din ea făcut-a Plaut ai săi *Commorientes*[3]*;*
În piesa greacă,-un tînăr răpeşte-o curtezană
De la neguţătorul de sclave; întîmplare
Ce n-o găsim la Plaut; dar autorul nostru
A-mprumutat-o, vorbă cu vorbă,-n *Fraţii* lui[4].
Aceasta-i piesa noastră; veţi judeca şi spune
Dacă-i un furt sau numai o simplă reluare
A unei scene date de altul la o parte.

---

1 Adică: mărturiseşte că a practicat o *contaminatio,* îmbinînd două greceşti într-una latină. Referiri la astfel de învinuiri, precum şi atitudinea adoptată în această privinţă de Terenţiu, se întîlnesc în prologurile pieselor sale şi îndeosebi în prologul la *Heautontimonos (Cel ce se pedepseşte singur)* (vol. Terentiu, *Fata din Andros,*.T, nr. 846).

2 Poet comic grec din secolul al IV-lea î.e.n., contemporan al lui andru, reprezentant, ca şi acesta, al *comediei noi.* Piesa lui, citată Terenţiu, s-a pierdut.

3 Un astfel de titlu nu figurează printre cele 21 de piese cunoscute lui Plaut. După Varro (116—27 î.e.n.), o piesă intitulată *Commos* ar aparţine poetului M. Aquilius, contemporan al lui Plaut.

4 Prologul trece cu vederea principalul original grecesc, *Adelphoi* de Menandru, şi menţionează doar împrumutul secundar, care constituie o *contaminatio.* Scena adăugată se află la începutul actului al doilea,

În ce priveşte bîrfa unor răuvoitori,
Cum că anume oameni, de cel mai bun renume[5],
Ar ajuta poetul stînd cot la cot cu el,
Şi-n ochii lor aceasta-i o mare-nvinuire –
Lui, dimpotrivă,-! pare o cinste, cea mai mare,
Că-i preţuit de oameni pe care-i preţuiţi
Şi voi, şi tot poporul, că i-au adus mult bine,
La vremea lor, cu toţii, în luptă,-n timp de pace,
In treburile obştii, făr-a se-mpăuna.[6]
Din subiectul piesei n-am să vă spun o iotă:[7]
Vin doi batrîni şi,-n parte, au să vi-l spună ei
În parte, piesa însăşi. Fiţi binevoitori
Ca să sporească rîvna poetului la scris.

ACTUL ÎNTÎI

S C E N A I

MICIO
(iese din casă chemîndu-ţi sclavul)
Hei, Sierax!…
(Aparte.)
Azi-noapte, de la cina-i, nu mi s-a-ntors Aeschinus
Şi nici vreun sclav din ceata pornită-n calea lui.
Pe drept cuvînt se spune: dacă lipseşti de-acasă
Ori prea-ntîrzii, mai bine-i să ţi se-ntîmplă tot
Ce zice sau gîndeşte soţia-ntărîtată,
Decît îşi vîră-n minte părinţii grijulii.
Soţia, dacă-ntirzii, te crede-ndrăgostit;
Sau îndrăgit de alta, că bei şi te resfeţi,
Că ţie-ţi merge bine cum ci îi merge rău.
Eu, pentru că băiatul nu mi s-a-ntors, mă sperii
Şi cîte nu-mi închipui! Era degerat de frig,
Ori a căzut pe stradă, ori că şi-a frînt un os.
Vai! Îţi pătrunde-n suflet, şi îndrăgeşti un om
De-ajungi să ţii la dînsul mai mult decît la tine.
Nu-i fiul meu băiatul, ci-i al lui frate-meu,
Care din tinereţe s-a osebit de mine:
Eu ani dus viaţă dulce şi slobodă-n oraş,
Şi – cîţi vedeţi în asta o mare fericire? –
Nu mi-am luat nevastă; el, dimpotrivă, stînd
La ţară,-a dus o viaţă de hărţuieli, calică;
S-a însurat, nici vorbă: i s-au născut doi fii

---

5 În legătură cu protectorii lui Terenţiu: Scipionii, Laeliuş Sepiens, L. Furius Philus şi influenţa lor asupra poetului, vezi prefaţa, p.V—VII (în vol. Terenţiu, *Fata din Andros,* „B.P.T." nr. 816).

6 De-a lungul acestui pasaj, traducerea a încercat să păstreze incoerenţa sintactică a originalului; asemenea incoerenţe se întîlnesc în mai toate piesele lui Terenţiu.

7 [3-4] Aceeaşi formulă se află în prologul piesei *Trinummus (Trei bani)* de Plaul, (în vol. Plaut, *Amphitryo,* „B.P.T." nr. 811, pp. 172— 173).

Eu i l-am luat de suflet pe cel mai mare,-aici,
Crescîndu-l şi iubindu-l ca pe copilul meu;
Şi mă desfăt privindu-l şi-s fericit că-l am.
Fac totul ca să-mi poarte iubirea ce i-o portj
Îi dau bani, libertate şi-aminte nu-i aduc
De drepturile mele; cît despre-acele şotii
Pe care ceilalţi tineri le-ascund de taţii lor –
Eu mi-am deprins băiatul să nu mi le ascundă.
Că dacă-l tragi pe sfoară şi-l minţi pe tatăl tău,
Te vei purta cu alţii şi mai neruşinat.
Socot că-i mult mai bine să creşti copii-n cinste
Şi-nalte simţăminte, decît să-i creşti în frică.
Dar frate-meu se strîmbă, nu-i plac asemeni lucruri,
Dă, nu o dată, buzna, strigîndu-mi: „Ce faci, Micio?
De ce ne strici, băiatul? De ce-l laşi să iubească?
De ce bea şi petrece? De ce-i dai bani pe mînă?
Prea-l dichiseşti; pe Hercle! eşti prea nesăbuit.”
Ci el e mult prea aspru, şi nu e drept şi bine,
Şi se înşeală-amarnic, măcar aşa cred eu,
Oricine socoteşte mai sigură, mai bună,
O silnică purtare decît purtarea blinda.
M-am învăţat să-i judec în felul meu pe oameni:
Cine-şi face de teama pedepsei datoria,
Se poartă cu fereală simţindu-se vegheat;
Dar cînd nu-l vede nimeni la firea lui se-ntoarce.
Pe cine-l legi de tine prin firul bunătăţii,
Se poartă cum i-i felul şi-aidoma-ţi răspunde;
Poţi fi ori nu de faţă, el va rămîne-aeelaşi.
Menirea unui ţaţă e să-şi deprindă fiul
Să facă nu din teamă, ci de plăcere,-un bine;
Aşa se osebeşte un tată de stăpîn;
Şi cine nu-i în stare de asta, să ne spună
Că nu ştie să-şi ţină copiii-n ascultare.
Dar nu-l zăresc pe omul cu pricina? Da. el e.
Cam mohorît; pesemne mă ia la rost, cum are în obicei.
(Către Demea.)
Mă bucur că te văd sănătos,
Demea.

S C E N A II
DEMEA, MICIO

DEMEA
Hei, pe tine te căutam!

MICIO
De ce
Eşti mohorît?

DEMEA
Mă-ntreabă de ce sînt mohorît – Cu unul ca Aeschinus!

MICIO
(aparte)
Am spus eu?
(Tare.)
Ce-a făcut?

DEMEA
Hm! Ce-a făcut? Cînd nu-i e ruşine de nimic.
De nimeni nu se teme şi nu ia nici o lege în scamă!
Las deoparte păcatele mai vechi; Dar boacăna de-acuma!

MICIO
Hai, spune-odată, ce-i?

DEMEA
O uşă-a spart, ca hoţii, şi-a năvălit în casă
Străină; pe stăpînul şi slujitorii casei
I-a vătămat de moarte; ca să răpească-o fată,
Iubita lui. Nedemnă şi ticăloasă faptă;
Şi-atîția mi-au zvîrlit-o, sosind aici, în faţă!
Vuieşte tot oraşul! Au n-ar putea să-l ia
Pe frate-său drept pildă, care din greu asudă
Pe ţarină şi duce o viaţă cumpătată?
La el nici o nădejde! Şi cînd vorbesc de el,
Vorbesc de tine, Micio; că tu-l laşi să se piardă.

MICIO
Pe veci nedrept e omul cînd nu-nţelege viaţa,
Şi-n veci nimic nu-i place decît ce face el.

DEMEA
Ce vrei să spui?

MICIO
Că fapta i-o judeci rău, Demea!
Nu-i nici o fărdelege, mă crede, pentru un tinăr
Să aibă o iubită, să bea, să spargă uşi;
N-am săvîrşit de-alde-astea şi noi, doar pentru că
N-aveam, nici o leţcaie. Azi te mîndreşti cu tot
Ce-ai făptuit pe vremuri, împins de sărăcie:
Dar eşti nedrept; cu banii am stat noi prost, altminteri
Nu ne-am fi dai. în lături; dacă-eşti ora, acuma
Îngăduie-i să facă năzbîtii, cît o tînăr,
Ci nu-l sili s-aştepte plecarea ta de veci,
Pentru aceleaşi fapte, dar la o altă vîrstă.

DEMEA
Tu, omule, pe Herele! mă scoţi din minţi! Nu-ți pare
O fărdelege asta pentru un tînăr?

MICIO
Ah,

Ia seama, prea mă sicii, şi n-are nici un rost!
Mi-ai dat, adu-ţi aminte, pe fiul tău de suflet:
Acum e-al meu, Demea; şi cînd greşeşte, faţă
De mine el greşeşte; eu am de suferit.
Petrece, bea, se scaldă-n parfumuri – de la-mine.
Tot eu, cît am, îi dărui şi hani pentru femei;
Cînd n-or mai fi, el însuși le va trimite-acasă.
spart o uşă? uşa se drege,-a rupt veşminte?.
Veşmintele se coase; am, nu mă plîng, de unde
Să dau, şi pîn-acuma n-am sărăcii plătind.
Ci ori mă laşi in pace, ori rine c-un arbitru.
Am să-ţi arăt că nu ai dreptate.

DEMEA
Vai, sărmanul! Învaţă să fii tată pe lingă cei ce ştiu.

MICIO
Prin naştere-i eşti tată, prin creştere-i suit eu.

DEMEA
Şi cum îl creşti tu, Micio?

MICIO
Dacă mă-nfurii, plec!

DEMEA
Aşa o iei?

MICIO
Mi-e silă s-ascult mereu prostii!

DEMEA
De grijă-i port.

MICIO
De grijă îi port şi ea; dar bine-l.
Să ne-ngrijim băieţii aparte fiecare:
Vezi-ţi de-al tău şi lasă-1. În seama mea pe cellalti
Ci dacă porţi tu grijă de amîndoi prea multă,
E ca şi cum l-ai cere-ndărăt pe-al meu!

DEMEA
Ah, Micio!

MICIO
Așa zic eu.

DEMEA
De-ţi este pe plac: să risipească,
Să piardă, să se piardă! Nu-mi pasă de nimic.[8]
Şi de-oi mai spune-o vorbă…

---

8 Cf. *Cel ce se pedepseşte singur,* replica lui Menedemus (în vol. Terenţiu, *Fata din Andros,* „B.P.T.", nr. 84, p. 243).

MICIO
Te-nfurii iar, Demea.

DEMEA
Ori tu nu crezi…? Dar cine ţi-l cere îndărăt?
Nu-i sint străin: de-aceea mă-mpotrivesc…
Hai, taci Să mă-ngrijesc de unul?
Aşa fac; şi dea zeii Să-mi iasă după voie.
Al tău are să simtă Cu vremea…
Nu zic, iată, nimica rău de el.
(Iese.)

MICIO
Sau nu e mare lucru, sau încă n-a spus tot.
M-a necăjit isprava, dar n-am vrut să citească
Tot ce port eu în suflet; c-aşa e frate-meu:
Cînd mă aşez în cale-i ori caut să-l împac,
Mai om se face-ndată; ci dacă i-aş da ghies,
Împărtăşindu-i firea ursuză,-ar însemna
S-o iau, şi eu, pe-alături. Dar nu-nţeleg, prin asta,
Că n-are nici o vină faţă de noi Aeschinus:
Se află-o curtezană pe care n-a iubit-o?
Pe care n-a-ncărcat-o cu daruri? De curînd
(Scîrbit de ele,-aş zice) mi-a spus că se însoară;
Credeam că-şi domoleşte al tinereţii clocot;
Mă bucuram.;. Şi, iată pozna! Dar fie ce va fi, ţin mult
S-ascult din gura lui povestea; de-aceea, plec în for, să-l caut.
(Iese.)

ACTUL AL DOILEA

S C E N A I
SANNIO, BACCHIS, AESCHINUS, PARMENO

SANNIO
(ținîndu-se după cei doi răpitori ai curtezanei)
Buni cetăţeni, fie-vă milă de-un om sărman și fără vină! Săriţi! Veniţii

AESCHINUS
(către Bacchis)
Aici şi-acuma te poţi în linişte opri. De ce-ntorci capul?
N-avea teamă; cît sint aici, n-o să te-nhaţe!

SANNIO
Eu să n-o-nhaţ? În ciuda voastră…!

AESCHINUS

Cît de mîrşav – e, nu se-ndeasă tot azi la altă scărmăneală

SANNIO
Ascultă, să nu zici, pe urmă, că n-ai ştiut ce sînt, Aeschinus!
Eu sînt un negustor de sclave…

AESCHINUS
Știu!

SANNIO
…dar de o cinste fără pată
Degeaba ai să-mi vii la uşă căindu-te de fapta asta:
Nu-ţi voi primi dezvinuirea. Ea, crede-mă, cer dreptul meu,
Și nici o vorbă n-o să-ndrepte, ia seama, paguba ce-mi faci
Vă ştiu cum spuneţi: „Rău îmi pare”. Şi vă juraţi, iar ştiu: „Nu eşti
Tu demn de-asemenea purtare”, dar vă purtaţi nedemn cu mine.

AESCHINUS
(către Parmeno)
Dă fuga şi deschide uşa.

SANNIO
Ori crezi că eu vorbesc în vînt?

AESCHINUS
(către Parmeno)
Du-te-năuntru.

SANNIO
Nu-ţi îngădui…

AESCHINUS
Treci, Parmeno, în partea asta,
Tu ocoleşte-l pe departe; tu stai în preajma lui. Aşa
La ochii mei să fii cu ochii, ca, dacă vezi că fac un semn,
Nu mai tîrziu, în clipa-aceea să-i tragi cu pumnul peste mutră.

SANNIO
Mă rog aş vrea s-o văd şi pe-asta!
(întinde mîna spre fată.)

AESCHINUS
(către Parmeno)
Hei, Parmeno!

PARMENO
(lovindu-l pe Sannio)
Lasă femeia!

SANNIO
Nedemnă faptă!

AESCHINUS

Fii cuminte, că iar te altoiesc.
(Parmeno îl loveşte din nou pe Sannio.)

SANNIO
Valeu!

AESCHINUS
(către Parmeno)
Nu ţi-am făcut din cap; dar bine-i, nu-ncape vorbă, ce-ai făcut.
Duceţi-vă.
(Parmeno intră, în casă cu Bacchis.)

SANNIO
Ce-nseamnă asta? Crezi că eşti rege-aici, băiete?

AESCHINUS
Hei, de-aş fi rege, după merit aş pune să te-mpodobească.

SANNIO
Ce-ai tu cu mine?

AESCHINUS
Eu? Nimica.

SANNIO
Ştii cine sînt?

AESCHINUS
Nu ţiu defel.

SANNIO
Am luat ceva de-al tău vreodată?

AESCHINUS
Hm! ai fi fost un om pierdut.

SANNIO
Cu ce drept îmi răpeşti o sclavă pe care-am dat bănuţii mei?
Răspunde, hai!

AESCHINUS
Nu te povăţui să-mi faci la uşă tărăboi;
Și dacă mult mă scoţi din pepeni, te iau în casă, şi-ai să fii
Bătut cu varga pîn’ la moarte.

SANNIO
Cu varga —un om liber?

AESCHINUS
Da.

SANNIO
Om ticălos! Şi libertatea e una, cică, pentru toţi!

AESCHINUS
Cum ştii de bine să te-nfurii, aidoma du-mi ascultare.

SANNIO
Nu tu, pe banii mei, te-nfurii

AESCHINUS
Să trecem, ca să trec la faptă.

SANNIO
La faptă? Care?

AESCHINUS
Nu ţi-ar place să spun ceva-n folosul tău?

SANNIO
Ba da; dar ceva drept să fie.

AESCHINUS
Pe zeii Un negustor de sclave
Nu vrea să-i spun nimic nedrept!

SANNIO
Aşa-i, sint negustor de sclave, prăpăd al tinereţii, public,
O ciumă, un sperjur; şi, totuşi, nu eu ia rele te-am împins.

AESCHINUS
Atîta mai lipsea, pe Hercle!

SANNIO
Urmează, rogu-te, cuvîntul.

AESCHINUS
C-un preţ de douăzeci de mine ai cumpărat-o (lua-le-ar gaia!):
Vei căpăta aceeaşi sumă.

SANNIO
Şi dacă nu vreau să ţi-o vînd?
Mi-o iei cu sila?

AESCHINUS
Nu, nici vorbă.

SANNIO
Mă speriasem.

AESCHINUS
Pentru că
Ea nu mai poate fi vîndută, că-i liberă – o liberez!
Acuma, vezi cum faci: iei banii sau de proces te pregăteşti
Gîndeşte-te pîn’ m-oi întoarce.
(Iese.)

SANNIO
O, Jupiter! nu-i de mirare poate-un om să-şi piardă mintea cînd
Îl apasă nedreptatea, a păruit, m-a scos din casă, mi-a luat cu sila fata asta:
În schimb, ar vrea să facem tîrgul la preţul ce l-am dat pe-ea!
Să-i tragă unui om ca mine cinci sute şi mai mulţi de pumni!
(Se răzgîndeşte.)
Dar cred c-a dat un preţ ca lumea; fac tîrgul! Cere dreptul lui.
Primesc, ci numai să plătească. Da' parcă văd ce-o să se-ntîmple;
Cînd am să-i spun c-o dau pe-atîta, trimite martori ca să-ntrebe
Cum s-a făcut vînzarea; banii? un vis; pe urmă: „Vino mîine".
Primesc şi-aşa, doar să plătească; oricît îmi pare de nedrept,
Că asta, şi nu alta,-i soarta: în meseria mea se cere
Să rabzi mereu şi să-nchizi ochii la nedreptatea unor tineri.
Dar tot nu-mi va plăti; degeaba îmi fac atîtea socoteli.

S C E N A II
SYRUS, SANNIO

SYRUS
(vorbind către Aeschinus, care rămîne în casă)
Fii liniştit, vorbesc cu omul şi-l hotărăsc eu să primească
Ba chiar să-l bucure-nvoiala.
(Văzîndu-l pe Sannio.)
Aşa e, Sannio, ce-am aflat: Că eşti. în ceartă cu Aeschinus?

SANNIO
În viaţa mea n-am pomenit
O mai nedreaptă bătălie decît cea dată azi de noi:
Eu, căpăţînd, şi el, trăgîndu-mi, ne-am istovit din cale-afară.

SYRUS
E vina ta.

SANNIO
Ce-mi stă-n putere?

SYRUS
Să faci pe voia unui tînăr

SANNIO
Mai mult decît să-ntind obrazul? Ce vrei mai mult?

SYRUS
Ştii ce zic eu?
Cînd te pricepi să pierzi la vreme, adeseori cîştigi mai mult.
Ah! Ţi-a fost teamă că vei pierde poate-un crîmpei din dreptul tău
Făcînd băiatului pe voie – om nătărău şi sec la minte – **ACTUL AL TREILEA**

S C E N A I
SOSTRATA, CANTHARA

SOSTRATA
Cum o să fie, bună doică?

CANTHARA
Ah, tu mă-ntrebi cum o să fie?
Pe Pollux! bine, cred; durerea abia începe s-o cuprindă;
Și văd că te-nspăimînţi, de parcă n-ai fi născut şi tu pe vremuri.

SOSTRATA
Nefericita, n-am pe nimeni (sîntem doar noi, plecat e Geta),
Nu pot trimite după moaşă, nici să-l găsească pe Aeschinus.

CANTHARA
Pe Pollux! el sosi-va-ndată; nu ştiu să fi trecut o ziră să vină-n casa noastră.

SOSTRATA
El singur e scăparea mea.

CANTHARA
Aşa e, v-a adus mult bine şi aţi avui. noroc, stăpînă,
De cînd a fost ea siluită, pentru că-i omul care este:
Mărinimos, şi cumsecade, şi dintr-un neam atît de vrednic.

SOSTRATA
Aidoma-i cum zici, pe Pollux! şi-i rog pe zei să ni-l păstreze.

S C E N A II
GETA, SOSTRATA, CANTHARA

GETA
(fără să le vadă pe cele două femei)
Atît de grea e-ncurcată, că, dacă oamenii ar ţine
Un sfat cu foţii, să te-ajute, nu ne-ar putea găsi scăparea
Nici mie, nici stăpînei mele şi nici copilei. Vai şi-amar!
Atîtea rele-au dat navală şi nu ştiu cum să le-nfruntăm:
Ruşine, lipsuri, silnicie, singurătate, nedreptul o.
Veac ticălos! neam fără lege! neam ucigaş! om blestemat...

SOSTRATA
Vai, mie, ce-l frămînlă, oare, si-l tulbură atît pe Geta?

GETA
(acelaşi joc)
...pe care nici buna credinţă, nici jurămintele, nici mila
Nu au pulul nici să-l oprească, nici să-l înduplece, şi nici
Sorocul naşterii ce vine – de-a silnicit-o.

SOSTRATA
Nu-nţeleg
Ce vrea să spună.

CANTHARA
Să ne tragem mai lîngă el, Sostrata.

GETA
(acelaşi joc)
Ah!
Abia mă stăpinesc, pe Horele! atîta scapăr de mînie.
Acum mi-ar place să dau ochii cu toţii ai lor, cu-ntregul neam,
Ca să-mi descarc pe ei năduful, pînă nu-mi scade-nversunarea!
M-ar bucura să-i pun la cazne, dac-aş putea să-i pedepsesc.
Bătrînului i-aş stinge viaţa, c-a dat unui nemernic viaţă;
Pe Syrus, că I-a pus la cale, ah, cum i-aş face bucăţele!
De brăcinar, aşa, l-aş prinde, l-aş flutura-n văzduh o clipă,
Şi l-aş trînti cu ţeasta-n glie, să-i sară creierii-n ţarină;
Băiatului, i-aş scoate ochii şi într-un hău i-aş face vini;
Pe ceilalţi, i-aş trînti, i-aş frînge, i-aş mărunţi şi i-aş pisai
Dar să mă duc cu păcătoasa de veste.
(Se îndreaptă spre casa Sostratei.)

SOSTRATA
Cheamă-1... Geta!

GETA
Hei!
Oricine-ai fi, dă-mi pace.

SOSTRATA
Eu sint, Sostrata.

GETA
(căutînd-o din ochi)
Unde?
(O descoperă.)
Ah,- pe tine
Te caut, te aştept; la vreme ai răsărit în calea mea. Stăpînă…

SOSTRATA
Ce-i? De ce te zbuciumi?

GETA
Vai mie!

SOSTRATA
Hai, linişteşte-te!
Ce-i cu tine, Geta?

GETA
Vai, sîntem…

SOSTRATA
Ce sîntem? De ce „vai”?

GETA
…pierduţi!
Fără scăpare.

SOSTRATA
Ah, vorbeşte!

GETA
De astăzi…

SOSTRATA
Ce-i „de astăzi”, Geta?

GETA
Aeschinus…

SOSTRATA
Ce-i cu el? Ce?

GETA
Pentru noi toţi e un străin.

SOSTRATA
Şi care-i pricina?
Vai, mor!

GETA
Iubeşte pe alta.

SOSTRATA
Vai de viaţa noastră!

GETA
Şi nu în taină; a răpit-o cu larmă de la negustor.

SOSTRATA
Ştii bine?

GETA
Bine ştiu, Sostrata, că l-am văzut chiar cu.

SOSTRATA
Vai mie,
Nefericita! Ce pot crede şi-n cine să mă-ncred? în dragul
Aeschinus, viaţa, ajutorul, speranţa noastră-a tuturor,
Care-mi jura că nu mai poate trăi o clipă fără ea,
Care-mi spunea că-i pune-n braţe lui tată-său copilul lor,
Şi îmi cerea să mă înduplec şi să-i dau fata de soţie!

GETA

Decît să plîngi, stăpînă dragă, mai bine vezi ce-i de făcut;
Stăm liniştiţi! Ne spunem păsul?

CANTHARA
Valeu, băiete, nu ţi-e bine?
Ai vrea să ni se ştie taina?

GETA
La drept vorbind, n-aş vrea deloc.
Că ne-a-ntors spatele Aeschinus, ne o dovedeşte fapta lui.
Dar dacă spunem ceva lumii, tăgădui-va, pot să jur;
Şi-n joc e cinstea şi e viaţa copilei tale; chiar şi dacă
Mărturiseşte, nu mai poate, iubind pe alta, să-ţi ia fata.
Oricum o-ntoarcem, mult mai bine-i să ţinem taina.

SOSTRATA
Eu n-o țin!
Nu tac!

GETA
Şi-atunci?

SOSTRATA
Dezvălui totul.

CANTHARA
Gîndește-te ce faci, Sostrata.

SOSTRATA
Nu cred că poate să ne fie mai rău decît ne este-acuma:
Întii, că fala n-are zestre; apoi, c-a doua zestre-a ei
S-a dus; şi nu pot, ca fecioară, s-o mai mărit. Rămîne-o cale:
Dacă tăgăduie, am martor inelul lui, pierdui la noi;
Şi cum nu poate să aducă nici cea mai mică-nvinuire
De vreo nevrednică purtare sau că ne-a dat vreun dar – eu, Geta,
Îi fac proces.

GETA
E cel mai bine. Şi. ai dreptate.

SOSTRATA
Mergi şi spune-i
Lui Hegio, ruda noastră, toată nenorocirea; s-a avut
Cu Simulus al meu ca fraţii şi ne-a rămas apropiat.

GETA
Da, s-a purtat ca nimeni altul.

SOSTRATA
Dă zor şi tu, Canthara dragă.
Adu-ne repede o moaşă, **s**-o știm alături, la nevoie.
(Iese.)

S C E N A III

DEMEA
Vai, sînt pierdut! Se spune de Ctesipho al meu
Că la răpirea-aceea a fost lîngă Aeschinus.
Atîta mai lipsise nefericirii mele:
Să văd ticăloşia băiatului cel bun.
Pe unde să mi-l caut? L-a dus într-un afund
De cîrciumă; văd bine că-l strică, dezmăţatul.
Dar, iată, vine Syrus; am să-l descos pe el.
Pe Hercle! dar şi ăsta-i din clica lor; mă simte
Ce vreau, şi nu-mi mai spune, călăul, nici o vorbă.
Nu-mi dau pe faţă gîndul.

S C E N A IV
SYRUS, DEMEA

SYRUS
(vine din – piaţă; continuînd un monolog)
…Şi noi i-am povestit
Bătrînului isprava aşa cum s-a-ntîmplat:
S-a bucurat din suflet…

DEMEA
(aparte)
Pe Iupiter! E-un maro
Smintit,

SYRUS
(acelaşi joc)
I-a dat dreptate băiatului, iar mie,
Care-i dădusem sfatul, mi-a mulţumit bătrînul…

DEMEA
(acelaşi joc)
Mă-năbuş!

SYRUS
(acelaşi joc)
Şi bănuţii i-a numărat pe loc;
Ne-a dat şi-o jumătate de mină pentr-un chef,
Pe care-am cheltuit-o cum a dorit…

DEMEA
(acelaşi joc)
Aha!
De vreţi să meargă-o treabă, încredeţi-vă-n el! ne veselim!

SYRUS

---

ne veselim! Acelaşi vers, întrucîtva dezvoltat, s-a întîlnit şi în *Phormio,* actul patrulea, scena IV (în vol. de faţă, p. 77, vv. 6—7).

Aici erai, Demea? Nu te vedeam. Ce faci?

DEMEA
Ce fac? Nu pot să laud destul purtarea voastră!

SYRUS
Nu are rost, pe Hercle! cuvîntul ocolit.
(Strigînd spre interiorul casei.)
Dă-ţi osteneala, Dromo, să cureţi bine peştii;
Numai tiparul lasă-l in apă să mai zburde;
Cînd mă-ntorc eu îi scoatem oscioarele şi lui;
Nu mai curînd.

DEMEA
Ruşine.

SYRUS
Nu-mi place nici de tine
Şi-am spus-o totdeauna.
(Acelaşi joc de mai nainte.)
Stephanio, saramura
S-o faci cu toată grija!

DEMEA
Zei mari şi făr' de moarte!
Nu cumva osteneşte şi nu visează cinstea
De a-mi strica băiatul? Nenorocire mie!
Văd de pe-acuma ziua cînd, fără bani, fugi-va
De-aici în lumea largă după cîştig.

SYRUS
Demea!
Înţelepciunea cere să vezi nu doar ce ai
În față, la picioare, ci să prevezi şi tot
Ce va veni.

DEMEA
Şi unde-i, la voi e cîntăreaţa?

SYRUS
La noi.

DEMEA
Ce, vrea s-o ţină acasă?

SYRUS
Da, îl cred
În stare!

DEMEA
O, se poate!

SYRUS

Neroadă bunătate,
Greşită-ngăduinţă de tată!

DEMEA
Mi-e ruşine
De frate-meu şi scîrbă.

SYRUS
Văd între voi, Demea, –
N-o spun, că eşti de faţă – o mare osebire.
Tu, de la tălpi la creştet, eşti numa-nţelepciune,
El se hrăneşte numai cu-nchipuiri. Ia spune.
Tu drept: i-ai fi dat voie mezinului să-ţi facă
Una ca asta?

DEMEA
Voie? Şi crezi că nu simţeam
Cu şase luni munte ce gînduri are?

SYRUS
Mie
Îmi spui cît eşti de meşter?

DEMEA
Atît vreau: să rămînă
Mereu cum este-acuma.

SYRUS
Copiii-s cum îi creştem.

DEMEA
Azi n-ai avut prilejul să-l vezi?

SYRUS
Pe fiul tău?
(Aparte.)
La ţară-l fac să plece.
(Tare.)
Cred că-i de mult pe ţarini.

DEMEA
Ştii sigur?

SYRUS
Ştiu, de vreme ce l-am trimis…

DEMEA
Mă bucur!
Nu vreau să hoinărească pe-aici.

SYRUS
Fierbea de ciudă.

DEMEA
De ce?

SYRUS
S-a luat la harţă cu frate-său, în for,
Din pricina femeii.

DEMEA
Spui drept?

SYRUS
Pe şleau i-a zis-o.
Cînd număra bănuţii, atunci s-a repezit
La frate-său, mezinul, strigîndu-i: „O, Aeschinus!”
E-o ticăloasă faptă! Ia seama, ne acoperi
Tot neamul de ruşine!”

DEMEA
Ah, plîng de bucurie!

SYRUS
„Nu banii-i pierzi acuma, ci însăşi viaţa ta.”

DEMEA
Să-l ţină zeii;-mi place; e-asemeni cu străbunii!

SYRUS
Phii!

DEMEA
Doldora e, Syrus, de bune-nvăţături.

SYRUS
Ei! A avut, bun dascăl.

DEMEA
Eu binele i-l vreau;
Nu-l las din mîini o clipă; şi-l dăscălesc; şi-i cer
Să vadă, ca-n oglindă, în viaţa celorlalţi,
Ca să găsească pilde alese pentru sine:
„Fă asta…”

SYRUS
Foarte bine!

DEMEA
„Fereşte-te…”

SYRUS
Frumos!

DEMEA
„E bine-aşa, băiete.”

SYRUS
Pe cinste!

DEMEA
Rău e-asa.”

SYRUS
Grozav!

DEMEA
Şi iar…

SYRUS
Pe Hercle! păcat că nu am vreme
Să mai ascult; adus-am din piaţă cîţiva peşti
Pe gustul meu; şi tare mă tem să nu se strice;
Că tot la fel e vina şi pentru noi, Demea,
De nu dăm celor spuse de tine ascultare.
Şi, cît mă duce mintea, aş vrea să-mi dăscălesc
Tovarăşii de treabă aidoma ca tino:
„E prea sărat; fă-l rumen; fereşte-le să-larzi;
E bine fript, băiete; aşa, vezi, nu uita”.
Pe cît mă duce mintea şi-i pot muştruluit
Şi-i pun, ca-ntr-o oglindă, în oale să se uite,
Şi-i lot învăţ, Demea, şi le aduc aminte.
E-o treabă cam smintită, nu zic, dar ce să fac?
Te porţi cum e nevoie cu oamenii. Mai vrei
Să-mi spui ceva?

DEMEA
Da, minte să dobîndiţi mai multă.

SYRUS
Şi pleci curînd la ţară?

DEMEA
Acuma.

SYRUS
Ce să cauţi
Aici, cînd îi povăţui şi nu te iau în seamă?
(iese.)

DEMEA
Da, plec, dacă plecat-a şi cel ce m-a silit
Să vin aici; că-mi pasă de el în primul rînd;
De celălalt, să-i pese lui Micio – treaba lui.
Dar cine vine-ncoace? De nu mă-nşel, e Hegio,
Din seminţia[9] noastră. Pe Hercle! el e. Ah!

---

9 Atenienii erau împărţiţi în triburi (seminţii). Cecrops, autorul primei împărţiri, a stabilit un număr de patru triburi; mai tîrziu, sub artiontatul lui Clistene, în secolul al Vl-lea î.e.n., datorită creşterii considerabile a populaţiei, numărul acestora a crescut la zece. După două secole, au fost adăugate încă două. Fiecare trib era divizat în treizeci de familii.

Îl ştiu, ne ştim prieteni de mici copii. O, zei!
Azi ducem mare lipsă de cetăţeni ca el!
Un om de-o mare cinste, şi de-o credinţă rară!
El n-are să aducă necazuri obştii noastre.
Sînt fericit că încă mai sînt pe lume oameni
De soiul lui. Şi încă-i plăcut să vieţuieşti.
Stau să-l aştept deoparte, ca să schimbăm o vorbă.

S C E N A V
HEGIO, GETA, DEMEA

HEGIO
(intrînd împreună cu Geta)
Pe zei, e bea mai mare nelegiuire, Geta!
Ce tot spui tu?
GETA
Acestea sînt faptele.

HEGIO
Un neam
Ca neamul lor, şi-atîta de josnic! O, Aeschinus!
Nedemnă-ţi este fapta de tatăl tău.

DEMEA
(aparte)
E vorba
De cintăreaţa-aeeea; l-a revoltat pe e1,
Un om străin; şi tatăl nici n-a crîcnit. Vai miel
Tare-aş dori să fie în preajmă, ca s-audă.

HEGIO
De nu-şi fac datoria, n-au s-o-mplinească bine!

GETA
Eşti singura nădejde a noastră,-a tuturora
Te mai avem pe tine patron şi tată, Hegio.
În grija ta, la moarte, bătrînul ne-a lăsat!
Pierim, dacă ne lepezi.

HEGIO
Să nu vorbeşti aşa:
N-am inima, nu-s omul care v-ar lepăda.

DEMEA
(aparte)
Mă duc la el.
(tare.)
Pe Hegio cu dragoste-l salut!
HEGIO
Mi-ai răsărit în faţă la timp. Salut, Demea!

DEMEA

Ce s-a-ntîmplat?

HEGIO
Aeschinus, băiatul ce l-ai dat
Lui frate-tău de suflet, a săvîrşit o faptă
Nedemnă de-un om liber şi dintr-un neam cinstit,

DEMEA
Ce vrei să spui cu asta?

HEGIO
L-ai cunoscut şi tu
Pe Simulus, prieten cu mine, ca un frate,
Și om de vîrsta noastră?

DEMEA
Cum, nu!

HEGIO
Ei bine, el
I-a siluit copila.

DEMEA
Ah!

HEGIO
Taci, că nu ţi-am spus
Ce-i şi mai rău, Demea.

DEMEA
Cum, e mai mult decît...?

HEGIO
Mai mult; că treaba asta şi-ar mai găsi iertare
I-au dat ghies noaptea, vinul, iubirea, tinereţea;
E omeneşte. Numai că el s-a dus la mama
Copilei şi-a rugat-o, a plîns şi s-a legat
Prin mii de jurăminte că de nevastă-o ia:
Şi l-a iertat, crezîndu-l, şi n-a vorbit. Prin fapta-i
Rămîne grea copila, acum e-n luna-a zecea;
Iar dumnealui se-ncurcă, vrînd să desfete zeii,
Cu ghitarista-aceea; şi părăseşte lata.

DEMEA
Ştii sigur toate astea?

HEGIO
Sînt martori m a n i a tetei,
Şi fata, se-nţelege, şi laptele, şi Geta,
Care nu-i rău, nici leneş, cu toate că e sclav;
El le hrăneşte, bietul, şi ţine toată casa.
Ia-1, ferecă-1, şi cere-i să spună adevărul.

GETA
Pe Hercle! să mă schingiui dac-am minţit; el însuşi
Va recunoaşte; pune-l cu mine faţă-n faţă.

DEMEA
Mă ruşinez de moarte; şi nu ştiu ce să fac, Ce să-i răspund.

PAMPHILA
(din casă)
Vai mie, mă sfîrtecă durerea!
Ajută-mă, Iunona Lucina[10]! Fie-ţi milă!

HEGIO
Pe zeii Mă-nşel, ori naşte?

GETA
Da, Hegio, naşte.

HEGIO
Ah!
Cu deznădejde-ţi cere, Demea, ajutorul;
Ci dăruiţi-i singuri ce legea v-ar sili![11]
Rog zeii să vă-ndemne la lucrul demn de voi!
Dar dacă nu-nţelegeţi, sînt hotărît, Demea,
Din răsputeri şi fata şi pe cel mort să-i apăr:
El rudă-a fost cu mine; ca fraţii am crescut
Din leagăn; tot ca fraţii am dus-o şi la oaste
Şi-acasă; sărăcia la fel am înfruntat-o.
De-aceea-am să mă strădui, să lupt, îi fac proces
Şi-mi las mai bine viaţa, dar nu le las pe ele.
Tu ce răspunzi?

DEMEA
M-aş duce pe frate-meu să-l caut.

HEGIO
Demea, la un lucru aş vrea să te gîndeşti:
Cu cît mai bine-o duceţi şi sînteţi mai puternici,
Bogaţi din cale-afară, vestiţi şi norocoşi,
Cu-atîta se cuvine să vă purtaţi mai drept
Şi, apărînd dreptatea, în cinste să trăiţi.

DEMEA
Urmează-ţi calea; fi-va tot ce e drept să fie.

HEGIO
Aşa se cade.
(Către Geta.)
Geta, condu-mă la Sostrata.
(Iese împreună cu Geta.)

---

10 Zeița ocrotitoare a naşterilor şi a noilor-născuţi.

11 Aluzie la asprimea legilor ateniene care obligau, sub pedeapsa , moartea, pe orice seducător să se însoare cu fata sedusă.

DEMEA
Am spus că-aici ajungem; n-am nici un fel de vină!
Ci de-am scăpa mai ieftin! Dar mult mă tem că multa-i
Destrăbălare duce curînd la un prăpăd.
Acum, plec după Micio să-mi vărs pe el veninul.
(Iese.)

HEGIO
(către Sostrata, ieşind din casa ei)
Curaj, curaj, Sostrata, şi-ncearcă şi pe ea
S-o liniştească; eu caut să dau cumva de Micio
Prin for, cu de-amănuntul să-i spun ce s-a-ntîmplat.
Şi dacă-i om de cinste, să-şi facă datoria;
Iar dacă e de altă părere, să mi-o spună,
Şi am să ştiu la rîndu-mi ce trebuie să fac.

ACTUL AL PATRULEA

S C E N A I
CTESIPHO*, *SYRUS

CTESIPHO
Zici c-a plecat la ţară tata?

SYRUS
De mult.

CTESIPHO
Nu minţi?

SYRUS
A şi ajuns
O fi-nceput să robotească la vremea asta.

CTESIPHO
Să dea zeii!
Nu-i caut răul, dar mi-ar place să ostenească-atît de greu
Încît trei zile numărate din pat să nu se mai urnească.

SYRUS
Dacă se poate, şi mai multe.

CTESIPHO
Aşa; că tare mult aş vrea
Să se petreacă-n veselie, cum a-nceput, întreaga zi.
Urăsc, aproape,-această „ţară", pentru că-o ştiu atît de-aproape;
Ci dac-ar fi mai depărtată,
L-ar prinde noaptea pîn-ajunge şi n-ar mai face calfe-ntoarsă.

Acum, de nu mă află-acolo, se-ntoarce-n fuga mare, ştiu;
Mă-ntreabă unde-am fost zicîndu-mi:
„Nu le-am văzut, azi, toată ziua”. Şi ce-i răspund?

SYRUS
Nu-ti dă prin minte?

CTESIPHO
Vai, nu, nimic.

SYRUS
Cu-atît mai rău.
Nu ai vreun oaspete, prieten, n-ai un client...?

CTESIPHO
Ba da; urmează.

SYRUS
Care să-ţi ceară ajutorul...

CTESIPHO
Fără să-l ceară? Nu pot.

SYRUS
Poţi.

CTESIPHO
Ar merge ziua; dar e vorba de noapte, Syrus, şi ce-i spun?

SYRUS
Ah! Dacă nu e obiceiul să faci şi noaptea cîte-un bine!
Dar fii pe pace, lasă teama; cunosc eu bine firea lui;
Cînd se aprinde cel mai tare, ca mielu-l fac de blînd.

CTESIPHO
Ei, cum!

SYRUS
Cu drag ascultă cînd te laud; şi-i fac din tine-un zeu[12]; îi număr
Virtuţile şi...

CTESIPHO
Ale mele?

SYRUS
Da, ale tale; el începe
Să plîngă,-atunci, de bucurie, ca un copil...
(zărindul pe Demea care intră în scenă)
Păzea!

CTESIPHO
Ah, ce-i?

---

12 Expresie proverbială (Facio te apud illum deum).

SYRUS
Lupul în fabulă.[13]

CTESIPHO
E tata!

SYRUS
El însuşi.

CTESIPHO
Ce ne facem, Syrus?

SYRUS
Tu, intră-n casă; eu – o scald.

CTESIPHO
Dacă întreabă, nu ştii unde-s… Ai auzit?

CTESIPHO
Nu isprăveşti?

S C E N A II
DEMEA, CTESIPHO, SYRUS

DEMEA
(aparte)
Ce ghinion! Întîi, că nu pot să dau de frate-meu nicicum.
Pe urmă, că-ntîlnesc pe stradă un lucrător de-al meu şi aflu
Că nici băiatul nu-i la ţară; şi-acuma nu ştiu ce să fac.

CTESIPHO
(încet)
Hei, Syrus!

SYRUS
(încet)
Ce-i?

CTESIPHO
De mine zice?

SYRUS
Da!

CTESIPHO
Sînt pierdut!

SYRUS
Nu-ţi pierde firea.

---

13 Expresie proverbială (Lupus in fabula); se află la originea zicalei noastre: Vorbeşti de lup şi lupul la uşă.

DEMEA
(aparte)
Ce ghinion mă urmăreşte? Nu prea văd limpede, e drept,
Dar mult, mă tem că-n lumea asta pentru necazuri m-am născut.
Sînt primul care simt greşeala; sini primul care-o înţeleg;
Sînt primul care dau de veste; şi singurul care mă zbucium.

SYRUS
Să mori de ris: el ştie primul, cînd singur el, de fapt, nu ştie!

DEMEA
(aparte)
Tot m-am întors, să văd de nu e acasă frate-meu.

CTESIPHO
Ah, Syrus,
Veghează tu, să nu dea buzna, ştii unde:aici la noi.
Nu taci?

SYRUS
Veghez.

CTESIPHO
Pe Hercle! nici în tine nu pot cu totul să mă-ncred;
M-aş vrea-ntr-un colţişor de taină ascuns cu ea; si nu m-aş teme.

SYRUS
Hai, taci; îl fac să plece.

DEMEA
(tare)
Iată-l şi pe nemernicul de Syrust

SYRUS
(prefăcîndu-se că nu-l vede pe Demea)
Pe Hercle! nimeni de pe lume nu-ndură-atîta de la soartă.
Aş vrea să mi se spună-odată la citi stăpîni mă plec. Ce viață!

DEMEA
(aparte)
Ce tot îndrugă? Ce vrea?
(Tare.)
Spune, om bun, e-acasă frate-meu?

SYRUS
Ce-mi zici „om bun”, şi nu-mi dai pace? Vai, nu mai pot!

DEMEA
Dar ce-ai păţit?

SYRUS
Întrebi? Ne-a-nvineţit cu pumnii zăludul Ctesipho, pe mine
Şi pe sărmana cîntăreaţă.

DEMEA
Ei, taci!

SYRUS
Mi-a rupt, ia uite, buza!

DEMEA
Pe ce temei?

SYRUS
Că eu port vina pentru-acea fată.

DEMEA
Nu mi-ai spus
Că l-ai trimis la ţară?

SYRUS
Drept e; dar, ca smintit, s-a-ntors de-acolo
Și iată! Nu i-a fost ruşine să betejească un bătrîn!
Și l-am purtat cu drag în braţe, pe vremuri, cînd era copil!

DEMEA
Prea bine, Ctesipho; te-apropii de tatăl tău! Phii, eşti bărbat!

SYRUS
Îl lauzi? Ba să-i vină mintea la cap şi mîna să şi-o-nfrîne.

DEMEA
Viteaz!

SYRUS
O, foarte! Cu-o femeie nefericită şi cu-un sclav
Ca mine, care nu-ndrăzneşte să-l ia la pumni; e prea viteaz!

DEMEA
Bine-a făcut; a zis, ca mine, că tu porţi vina pentru toate,
Dar, spune, frate-meu e-acasă?

SYRUS
Nu.

DEMEA
Nu ştiu unde să-l găsesc.

SYRUS
Eu ştiu; dar astăzi n-ai să-l afli.

DEMEA
Hei ce tot zici?

SYRUS
Așa zic eu.

DEMEA
Pun să-ţi piseze căpăţîna.

SYRUS
Pe Hercle! Nu ştiu cum îl cheamă
Pe omul lui, ci numai-locul pe unde şade.

DEMEA
Spune locul.

SYRUS
Porticu-l ştii, de lingă piaţă, cînd vii în jos?

DEMEA
Da, cum să nu?

SYRUS
Îl treci, mergînd pe strada asia mereu în sus; acolo, dai,
Venind din jos, de-o altă stradă; porneşti pe ea; şi-ndată vezi
Un templu mic, pe mina asta; pe-aproape este-o ulicioară…

DEMEA
Stai, care?

SYRUS
C-un smochin sălbatic în faţă.

DEMEA
Știu

SYRUS
O iei pe ea

DEMEA
Dar ulicioara ta se-nfundă.

SYRUS
Pe Hercule! e-adevărat.
Ce, eu sînt om? Am încurcat-o. Întoarce-te pîn’ la portie;
E mai uşor de-o iei pe-acolo şi mai puţin ocol. Cunoşti
Casa lui Cratinus, bogatul?

DEMEA
O ştiu.

SYRUS
Cum treci de ea, pe stînga,
O iei de-a drept în lungul străzii, dar numai cînd ajungi la templul
Dianei o coteşti la dreapta; în dreptul porţii, lîngă jgheab[14]
Se află-o mică brutărie şi-alături un fierar; acolo-i.

---

14 în apropierea porţilor existau jgheaburi pentru adăpatul vitelor care erau aduse sau scoase din cetate.

DEMEA
Şi pentru ce s-a dus acolo?

SYRUS
A dat să-i facă… nişte paturi,
Ca să maniace, ştii, la aer… cu picioruşe de stejar…

DEMEA
Nu ca să chefuiţi? Prea bine! Dar stau, şi nu plec după el?
(Iese.)

SYRUS
Mergi sănătos; ţi-am dat de lucru pîn-ai să cazi, bătrînă gloabă!
Dar zăboveşte, văd, Aeschinus, şi n-am să-l iert; se strică prînzul.
Mezinul s-a dedat iubirii; să mă-ngrijesc şi eu de mine;
Pe Hercle! merit să mă satur cu ce-i mai bun şi mai ales,
Şi să-mi petrec in tihnă ziua sorbind alene din pocal.
(Iese.)

S C E N A III
MICIO, HEGIO

MICIO
Eu nu ştiu, Hegio, de ce merit din partea ta recunoştinţă,
De vreme ce-mi fac datoria şi vreau să-ndrept o vină-a noastră;
De nu cumva mă treci în rîndul acelor oameni ce se cred
Nedreptăţiţi cînd li se cere să-şi recunoască nedreptatea
Şi-ncep tot ei să-nvinuiască. Îmi mulţumeşti că nu-s la fel?

HEGIO
Ba nicidecum! Şi nu crezusem să fii altminteri de cum eşti.
Ci te-aş ruga să mergi cu mine pînă la mama fetei, Micio,
Ca să-i arăţi şi ei, sărmana, în ce fel toată bănuiala
Se trage de la cellalt frate şi de la cîntăreaţa-aceea.

MICIO
De socoteşti c-aşa e bine, să mergem, Hegio.

HEGIO
Bine faci;
A risipi amărăciunea şi-a bucura, cînd poţi să bucuri, şi
E pentru tine-o datorie. Dar dacă-n alt fel socoteşti,
Îi spun doar eu, cu de-amănuntul…

MICIO
Ba-i spun eu însumi.

HEGIO
Bine faci;
Toţi oamenii, cînd au necazuri suit, nu ştiu cum, bănuitori;
De-aceea-n fiecare lucru mereu descoperă jigniri;
Şi, cum o duc în strîmtorare, le pare că-i dispreţuim.

De-aceea, pentru liniştirea-i, e bine tu s-o lămureşti.

MICIO
Aşa e, ai dreptate.

HEGIO
Vino cu mine-n casă.

MICIO
Bucuros.
(Intră amîndoi la Sostrata.)

S C E N A IV

AESCHINUS
Mi-e sufletul o rană!
Cumplită lovitură, cînd nu mă aşteptam,
Şi nu ştiu ce pot face şi nu ştiu ce să fac!
De spaimă, n-am tărie-n braţe şi mintea mi se-nceţoşează,
Şi inima nu poate găsi nici o scăpare.
Vai, cum să ies cu bine din toată-ncurcătura?
Să cada bănuiala asta, şi nu fără temei, asupra-mi;
Sostrata pentru mine-o crede pe cîntăreaţă cumpărată;
Măcar aşa mi-a spus bătrîna!
În drum spre moaşă dau cu ochii, întîmplător, de ea, şi-o-ntreb
Ce face scumpa roca Pamphila, dacă sorocul i-a sosit
Şi dacă pentru dînsa-i moaşa. îmi strigă: „Lasă-ne, Aeschinus;
Destul, ne-ai păcălit pe toate; destul ne-ai înşelat credinţa”,
„Hei. strig şi eu, ce vorbă-i asta?” – „Ia-ţi valea, du-te la cealaltă.”
Am înţeles ce-mi pune-n circă; dar i-am tăcut flecarei babe
Că despre frate-meu e vorba, ca să nu afle toată lumea.
Acum, ce fac? Să spun că fala e pentru el? Aş da-n vileag.
Şi nu vreau, taina. Dar să zicem: nimic nu iese la iveală;
Mă-ntreb de mi s-ar da crezare cînd toate-s împotriva mea:
Eu o răpesc, tot eu dau banii, o mai şi duc la mine-acasă!
Mărturisesc, a mea. e vina: să nu-i spun talii cum a fost
Şi s-a-ntîmplat toată povestea! Mi-ar fi dat voie să mă-nsor.
Am şovăit atîta vreme; acum, trezeşte-to, Aeschinus!
Dar mai întii să mă dezvinui în faţa lor. Mă duc la uşă.
Vai mie, vai! întotdeauna, cînd bat în ea, mă trec fiorii!
(Bate în uşă.)
Deschideţi, hei! Sînt eu, Aeschinus. Veniţi odată şi deschideţi!
Cine-a ieşiţi Mă trag deoparte.

SCENA V
MICIO, AESCHINUS

MICIO
(vorbind către interiorul casei)
Urmează sfatul meu, Sostrata;
Eu plec să-l caut pe Aeschinus, să ştie ce-am orînduit.

Dar cine-o fi bătut in uşă?

AESCHINUS
(aparte.)
E tata. Sint pierdut!

MICIO
Aeschinus!

AESCHINUS
(aparte)
Ce-a căutat la ele?

MICIO
Tu ai bătut la uşă?
(Aparte.)
Hm, tace! Ia să-l punem oleacă pe jăratic.
Că n-a vrut să se-ncreadă, ci s-a ascuns de mine.
(Tare.)
Ei, nu răspunzi nimica?

AESCHINUS
(răspunzînd la prima întrebare a lui Micio)
Aici? Nu… fără voie…

MICIO
M-ar fi mirat, pe Hercle! să ai vreo treabă-aici.
(Aparte.)
S-a înroşit; e-a bună.

AESCHINUS
Dar poate-mi spui ce treabă
Ai tu pe-aici, o, tată?

MICIO
Eu? crede-mă, nici una.
Am însoţit un prieten ce m-a luat din for
Cerîndu-mi ajutorul.

AESCHINUS
În ce fel?

MICIO
Iată,-ţi, spun,
Aceasta este casa unor femei sărmane;
Tu nu le ştii, pesemne, ba sigur nu le ştii;
Că-s de puţină vreme venite-aici.

AESCHINUS
Pe urmă?

MICIO
O tînără cu mama.

AESCHINUS
Urmează.

MICIO
N-are tată;
Dar rudă-apropiată îi este-acest prieten,
Şi legea îl sileşte s-o ia-n căsătorie.

AESCHINUS
Vai mie!

MICIO
Ce-i cu tine?

AESCHINUS
Nimic, E bine. Spune.

MICIO
Şi a venit s-o ducă la casa lui, că omul
E din Milet.

AESCHINUS
Cum, tată? El vrea s-o ia de-aici!

MICIO
Da.

AESCHINUS
Şi-n Milet s-o ducă?

MICIO
Aşa.

AESCHINUS
(aparte)
Îmi vine rău.
(Tare.)
Şi ele? Ce spun ele?

MICIO
Nimic. Ce vrei să spună?
A născocit bătrînă că fata are-un fiu
Cu unul, nu ştiu cine-i, că nu i-a zis pe nume,
Care-a iubit-o primul; şi n-ar fi vrut s-o deie.

AESCHINUS
Ei, da! Nu-ţi pare lucru firesc? La urma urmei

MICIO
Nu-mi pare.

AESCHINUS

Cum nu-ţi pare? O duce-acolo, tată?

MICIO
Şi pentru ce n-ar duce-o?

AESCHINUS
Neomenoasă-mi pare Şi crudă fapta voastră, ba chiar, ca să ţi-o spun
Pe şleau, şi necinstită îmi pare, dragă tată.

MICIO
De ce?

AESCHINUS
Întrebi? Dar nu te gîndeşti la ce simţi-va
Nefericitu-acela care-a iubit-o primul,
Şi o iubeşte, poate, ca un nebun, şi-acuma,
Cînd va vedea cum fata e luată, smulsă, vai.
Din viaţa lui pe viaţă? E-un lucru josnic, tatăl

MICIO
Cum asta? A peţit-o? I-au dat-o lui? Cu cine,
De cînd e măritată? Si cine-a fost chezaş?
De ce-a vrut o femeie străină?

AESCHINUS
Trebuia,
La anii ei, s-aştepte în casă, pînă ce
Avea să vină-o rudă de nu ştiu uncie? fată
Ce vreau să-mi spui, o, tată, şi, dacă poţi, să aperi.

MICIO
Glumeşti! Ar fi-mpotriva celui ce m-a rugat
Să-l sprijin. Dar le ducem noi grija, cîtă vreme
N-avem nici un amestec? Să mergem.
(Aeschinus izbucneşte în lacrimi.)
Ce-i cu tine? De ce plîngi tu?

AESCHINS
O vorbă, tată!

MICIO
Ştiu, tot, copile, am aliat;
Căci te iubesc, şi-ţi port de grijă şi pun la suflet lot ce faci.

AESCHINUS
Aş vrea iubirea să ţi-o merit cil vei trăi, părinte scump,
Şi vreau să afli cit mă doare şi cit de mult mă ruşinez
Do fapta mea.

MICIO
Te cred, pe Hercle! doar buna fire ţi-o cunosc
Ci n-aş dori sa se vădească nechibzuinţa ta şi-acuma.
Ia spune, rogu-te, ce ţară şi pe ce lume te crezi, oare?

O fată-ai siluit, de care n-ar fi fost drept să te apropii.
E cea dintîi şi mare vină, măcar că vina-i omenească;
Şi alţii, mulţi, au săvîrşit-o; dar după-aceea, spune drept,
De-ai chibzuit cum se cuvine? De-ai cumpănit în sinea ta
Ce-i de făcut şi ce vei face? Şi dacă tu n-aveai curaj,
Prin cine-aş fi putut să aflu? Că te codeşti de zece luni!
Şi ţie ţi-ai stricat, şi fetei, şi-acelui prunc nevinovat.
Credeai că zeii-ţi poartă grija de mi-ai dormit atîta vreme?
Credeai că singură-o să vină biata mireasă-n casa ta?
N-aş vrea să fii la fel de moale şi de zevzec în toate cele.
Fii liniştit; te-nsori cu fata.

AESCHINUS
Ah!

MICIO
Liniştit, am zis.

AESCHINUS
O, spune-mi!
Părinte drag, nu rîzi de mine?

MICIO
De tine, eu? De ce?

AESCHINUS
Nu ştiu
Decît că tare-aş vrea să fie adevărat, şi mult mi-e teamă..

MICIO
Hai, intră-n casă, roagă zeii, ca să-ţi îngăduie soţia.

AESCHINUS
Soţia zici? Acum?

MICIO
Acuma.

AESCHINUS
Acum?

MICIO
Acuma, da.

AESCHINUS
O, tată,
Să mă trăsnească zeii veşnici dacă nu-mi eşti mai drag ca ochii!

MICIO
Şi… decît ea?

AESCHINUS
La fel.

MICIO
Prea bine.

AESCHINUS
Dar unde-i omul din Milet?

MICIO
S-a dus; acum e-n larg, pe navă. Dar ce aşteptţi?

AESCHINUS
O, tată, du-te
Mai bine tu şi roagă zeii; mult:[ă]?

MICIO
Da.

DEMEA
Da?

MICIO
Şi la nevoie ai să dansezi şi tu.

DEMEA
Ah, mor! Nu ţi-e ruşine?

MICIO
Hai, frate bun, acuma
Alungă-ţi supărarea şi, pentru că se cere,
Te bucură de nunta băiatului tău scump.
Eu trec să-i văd, o clipă, şi mă întorc..
(iese.)

DEMEA
O zeii
Ce viaţă! Ce moravuri! Ce nebunie, vai!
Nevastă fără zestre, o curtezană-n casă,
O viaţă de risipă, un tînăr desfrînat
Şi un bătrîn zănatic: pesemne nici zeiţa
Salvării[15] nu mai poate să-i scape de prăpăd.

ACTUL AL CINCILEA

SCENA I
SYRUS, DEMEA

ă Aluzie la un dans de copii executat cu ajutorul unei fringhiuţe care se ţineau cu mîinile toţi dansatorii.

15 în original, *Salus,* divinitate romană, personificarea salvării.

SYRUS
(aparte)
Pe Pollux! dragă Syrus, mi te-ai cinstit pe cinste,
Făcîndu-ţi datoria cu toată strălucirea,
Să ştii. Sătul acuma şi îmbuibat, am chef
Să trag pe-aici o raită.

DEMEA
(aparte)
Vă rog, priviţi o pildă
De straşnică purtare.

SYRUS
(aparte)
Dar, iată, s-a întors
Bătrînul.
(Tare.)
Ce-i cu tine? Eşti supărat?

DEMEA
Mişelul!

SYRUS
(aparte.)
Acuma-ţi verşi pe mine, deşteptule, năduful!

DEMEA
De-ai fi al meu…

SYRUS
(aparte)
Pe Hercle! te-ai socoti bogat,
Că ţi-aş spori belşugul.

DEMEA
…aş da cu tine-o pildă,
Să se-nfioare lumea!

SYRUS
De ce? Ce-mi faci?

DEMEA
Întrebi?
În vălmăşagul nostru, stîrnit de-o faptă rea,
Ce nu s-a dres cu totul, tu te apuci de chef,
Ca după-o mare faptă!

SYRUS
(aparte)
De ce-am ieşit din casă!

SCENA II

DROMO, DEMEA, SYRUS

DROMO
(ieşind din casa lui Micio; fără să-l vadă pe Demea)
Hei, Syrus! Vino-ndată la Ctesipho; te cheamă.

SYRUS
(încet)
Te du.

DEMEA
Îmi pomeneşte băiatul?

SYRUS
Nu.

DEMEA
Tîlhare,
E Ctesipho-năuntru?

SYRUS
Nici gînd!

DEMEA
De ce-l numeşte?

SYRUS
E vorba de un altul, un parazit netrebnic… Nu-l ştii?

DEMEA
Hm, văd eu…
(Vrea să intre in casa, lui Micio.)

SYRUS
Unde te duci?
(încearcă să-l oprească.)

DEMEA
Dă-mi pace!

SYRUS
Stai!

DEMEA
Iei mîna de pe mine, lichea neruşinată?
Ori vrei să mătur strada cu tine?
(Intră în casa lui Micio.)

SYRUS
A intrat.
N-o să-i priască cheful, c-un astfel de conviv,
Lui Ctesipho! Acuma, eu ce să fac?
Pe Pollux! Piuă se stinge zarva mă trag la adăpost,
Dormind să-mi mistui vinul. E cel mai înţelept.

SCENA III
MICIO, DEMEA

MICIO
(ieşind de la Sostrata, vorbeşte spre interiorul casei)
La noi e totul gala, cum îţi spuneam, Sostrata;
Cînd vrei… Cine-mi trînteşte fără de milă uşa?

DEMEA
(ieşind din casa lui Micio)
Vai! Ce să fac? Ce strigăt să scot? Şi cum să plîng
Cer şi pămînt şi mare a lui Neptun!

MICIO
(aparte)
Valeu!
Cred c-a aflat isprava; de-aceea strigă; vine,
S-apropie furtuna – să-i ţinem piept.

DEMEA
Dar iată-l
Pe omul care-mi duce copiii la pierzare!

MICIO
Ci pune frîu mîniei şi vino-ţi iar in fire!

DEMEA
Mi-am pus, îmi vin, las toate blestemele deoparte;
Să judecăm, dar, fapta. Ne-am înţeles – şi tu
Ai vrut – să nu ne ţinem, eu, de băiatul tău,
Şi tu, de-al meu? Răspunde!

MICIO
Aşa e, nu zic nu.

DEMEA
De ce bea el la tine? De ce-l primeşti pe-al meu?
De ce-i plăteşti iubita? Ori nu e drept să am
Şi eu aceleaşi drepturi pe care le ai tu?
Cum ţi-l las eu în pace, să-l laşi şi tu pe-al meu.

MICIO
Nu, n-ai defel dreptate; doar spune-o veche vorba,
Că între buni prieteni sînt toate laolaltă[16]

DEMEA
Glumeşti; nu-i plămădită de tine vorba asta?

MICIO
Ascultă-mă o clipă, de nu ţi-e greu, Demea.

---

16 Expresie proverbială *(Communia esse amicorum inter se omnia).*

Întîi, dacă te roade că cheltuie prea mult
Băieții, fă-ncercarea să-ţi aminteşti un lucru:
Tu i-ai crescut, pe vremuri, aşa cum ţi-a plăcut,
Ştiind că-ţi va ajunge averea pentru doi
Şi bănuind, pesemne, că eu am să mă-nsor;
Păstrează chibzuiala făcută la-nceput:
Chiveiniseşte-adună şi lasă-le cît poţi
De mult; socoate-o scopul şi cinstea vieţii taie,
Cu bunurile mele, venite pe deasupra,
Îngăduie-le, frate, să se desfete-n voie.
N-are să-ţi scadă-avutul; iar sporul de la mine
Socoate-l o dobîndă. O, de-ai putea, Demea,
Să judeci toate astea în sinea ta, pe Hercle!.
Scutiţi am fi de zbucium şi eu, şi tu, şi ei.

DEMEA
Hai, banii-i las deoparte; purtarea lor…

MICIO
Aşteaptă.
Cunosc. Ajung şi-aicea. În om sînt mii şi mii
De semne după care cu uşurinţă judeci,
Astfel încît, Demea, cînd săvîrşesc doi inşi
Una şi-aceeaşi faptă, pe drept să spui: „El poate
Nepedepsit s-o facă, dar nu şi celălalt”.
Nu pentru că isprava c alta, ci făptaşul.
Îi vreau, şi trag nădejde că amîndoi vor fi
Cum ni-i dorim: cu minte, cinstiţi şi cumpătaţi,
Iubindu-se ca fraţii; îi ştiu mărinimoşi
Şi buni; îi poţi aduce oricînd pe calea dreaptă.
Nici vorbă tu ai temeri că poate se deprind
Negrijulii cu banii. Demea, dragul nostru!
Noi dreapta judecată o dobîndim cu vîrsta;
Dar un cusur ne paşte, adus de bătrîneţe:
Iubim peste măsură averea; şi copiii
Se vor schimba cu vîrsta.

DEMEA
Nimic nu vreau, o, Micio,
Decît ca judecata şi inima ta blinda
Să nu ne sărăcească.

MICIO
Taci; nu va fi aşa.
Deşi vezi totu-n negru, încrede-le în mine,
Şi descreţeşte fruntea.

DEMEA
Da, bine, mă supun,
C-aşa-i împrejurarea; dar mîine plec, în zori,
Cu fiul meu la ţară…

MICIO
O, pleacă şi la noapte;

Dar azi te vreau om vesel.

DEMEA
…şi-o iau cu mine, – acolo,
Pe cîntăreaţa-aceea.

MICIO
E-o faptă vitejească;
Prin ea îţi legi băiatul de casă; chiar îndeamnă-l
S-o ţină bine-acolo.

DEMEA
Am eu atîta grijă;
De mult ce-o să gătească şi-o să rîşnească fi-va
Tot plină de cenuşă, de fum şi de făină;
Pe arşiţa amiezii o pun s-adune spice;
O fac ca pe-un tăciune de neagră şi…

MICIO
Grozav!
Îţi scapără, văd, mintea.
(Imitîndu-i glasul.)
„Pe urmă, am să-l pun
Pe fiul meu, cu voie sau fără, s-o iubească.”

DEMEA
Mă iei în rîs? Ferice e felul tău de-a fii!
Eu simt mereu…

MICIO
Ce, iară începi?

DEMEA
Hai, fie, tac.

MICIO
Mă duc; vreau să petrecem sărbătoreşte ziua.
(Intră în casă.)

SCENA IV

DEMEA
N-a ştiut nimeni să-şi croiască un plan de viaţă-atît de bun
Ca-mprejurările şi vîrsta să nu i-l schimbe, şi din ele
Să-nveţe tot ce nu cunoaşte din ce credea preacunoscut,
Şi să azvîrle ce-i păruse cîndva de mare-nsemnătate.
Aşa se-ntîmplă azi cu mine; o viaţă aspră-am dus, şi vreau
Să-mi schimb, la bătrîneţe, traiul. De ce? Am înţeles că pot
Mai mult de oameni să m-apropii cu-ngăduinţa şi blîndeţea.
Că nu-i minciună, ştie-oricine din pilda mea şi a iui Micio.
El a trăit o viaţă-ntreagă în desfătare şi petreceri,
Blînd, liniştit, nesupărîndu-şi prietenii, rjzînd cu toţi;
S-a îngrijit numai de sine; şi toată lumea-l preţuieşte.

Eu, necioplit, ursuz, sălbatic, zgîrcit, posac şi îndărătnic,
M-am însurat: amară viaţă! Mi s-au născut copiii: alte
Necazuri; m-am pornit, cu toate puterile, să le adun
Stricîndu-mi – ca să-mi cresc avutul – zi după zi, o viaţă – ntreagă;
Şi azi. cînd am ajuns la capăt, culeg recolta urii lor;
Tot frate-meu, fără de trudă, gustă din mierea de părinte;
El e iubit, eu – dat la spate; o taină, lui i-o-ncredinţează,
Şi**-l** preţuiesc, îi stau în preajmă; eu sînt lăsat în părăsire;
Lui viaţă lungă îi urează, iar mie-mi vor, pesemne, moartea.
Copiii mei, crescuţi de mine cu-atîta chin, sînt azi ai lui,
Fără să**-l** coste; eu necazuri am adunat, el – bucurii.
Ci haide, să vedem acuma – pentru că el m-a zgîndărit –
Dacă-s în stare de cuvinte frumoase şi de fapte bune;
Doresc să fiu iubit, la rîndu-mi, şi preţuit de fiii mei.
Dacă e vorba de hatîruri şi daruri, nu rănim dator.
O să mă coste, dar acuma, la bătrîneţe, nu-mi mai pasă.

SCENA V
SYRUS, DEMEA

SYRUS
Demea! Frăţiorul, te roagă să nu pleci!

DEMEA
Ce vrei…? O, scumpe Syrus! Ce faci? Îţi merge bine?

SYRUS
Destul.

DEMEA
O, de minune!
(Aparte.)
Trei lucruri, hm! pe-alături
De firea mea: „O, scumpe…! Ce faci…? Îţi merge bine…
(Tare.)
Eşti băiat bun şi vrednic, şi nu m-aş da in lături
Să-ţi fac un bine, Syrus.

SYRUS
Îţi mulţumesc.

DEMEA
Nu mint,
Să ştii, ci căpăta-vei cît de curînd dovada.

SCENA VI
GETA, DEMEA

GETA
(vorbim, spre interiorul casei)
Mă duc la ei, stăpînă, să aflu cînd trimit
După mireasă.

(Văzîndu-l pe Demea)
Iată-l pe Demea. Salut!

DEMEA
O… cum te cheamă?

GETA
Geta.

DEMEA
În tine preţuiesc
Din inimă, o, Geta, un ora nepreţuit;
Căci e un solar de toată isprava cel ce poartă,
Ca tine,-atîta grijă pentru stăpînul lui;
Şi, dacă am prilejul, n-am să mă dau în lături
Să-ţi fac un bine, Geta.
(Aparte.)
Pe Hercle! mă deprind
Să fiu drăguţ, şi merge!

GETA
Eşti bun, mă judeci drept.

DEMEA
(aparte)
Şi-aşa, încet cu-ncetul, mi-apropii toată gloata.

SCENA VII
AESCHINUS, DEMEA, SYRUS, GETA

AESCHINUS
(ieşind din casa lui Micio: aparte)
Ei vor să mă ucidă cu zorul lor de-a face
O nuntă strălucită; pierd vremea-n pregătiri**.**

DEMEA
Ce faci, băiete dragă?

AESCHINUS
Ah, tată, tu erai?

DEMEA
Eu, tatăl tău prin suflet şi naştere, şi-ţi jur
Că te iubesc, copile. Dar pentru ce n-o iei
Acasă pe mireasă?

AESCHINUS
Aş lua-o, dar aştept
Alaiul, flautista – să cînte himeneul.

DEMEA
Vrei să asculţi de mine?

AESCHINUS
Vorbeşte.

DEMEA
Lasă-ncolo
Şi himeneu, şi larmă, şi flautişti şi torţe –
Ci pune să doboare, dinspre grădină, zidul,
Şi trece-le dincoace; din casele-amîndouă,
Fă una: trece-i mama, familia.

AESCHINUS
Grozavi
Fermecător eşti, tată!

DEMEA
(aparte)
Aha! fermecător.
Va fi un du-te-vino, un furnicar în casa
Lui frate-meu, şi-o groază de cheltuieli: ce-mi pasă?
Îl farmec, şi mă bucur. Hai, fă-l să cheltuiască
Şi douăzeci de mine pe balilonian!
(tare)
Stai, Syrus? Nu-ncepi treaba?

SYRUS
Ce treabă?

DEMEA
Sparge zidul.
(Syrus iese. Către Geta)
Tu, adu-ni-le-n casă…

GETA
Să te-nzilească zeii
Şi să te răsplătească de binele ce-l faci, Demea, casei noastre!

DEMEA
Ei, cred că-l meritaţi!
(Geta intră în casa Sastratei. Către Aeschinus)
Zic bine?

AESCHINUS
Bine, tată.

DEMEA
E mult mai bine-aşa,
Decît să faci ocolul prin stradă cu lăuza.

AESCHINUS
Da, toate-s bune, tată!

DEMEA
Cunoaşte-mă cum sînt.
Dar văd că iese Micio din casă.

SCENA VIII
MICIO, DEMEA, AESCHINUS

MICIO
(vorbind către Syrus, care rămîne în casă)
Pus ai fost
De frate-meu? El unde-i?
(Văzîndu-l pe Demea.)
Tu i-ai cerut, Demea?

DEMISA
Da, eu; împrejurarea ne-ngăduie – măcar
Că-n orice-mprejurare s-ar fi putut – să facem
Din două case una, ca să-i purtăm ei grija,
S-o ajutăm, s-o ţinem la suflet.

AESCHINUS
Da, da, tată!

MICIO
Nici eu n-am zis în alt fel.

DEMEA
Ba chiar e-o datorie, întîi că are-o mamă nevastă-sa…

MICIO
Da, spune.

DEMEA
…cinstită, cumsecade.

MICIO
Se pare**.**

DEMEA
…bătrîioară…

MICIO
Ştiu,

DEMEA
…care nu mai poate de mult să nască pruncii
Şi cum n-are pe nimeni…

MICIO
Hai, unde vrei s-ajungi?

DEMEA
Zic să te-nsori cu dînsa,
(către Aeschinus)
şi tu s-o pregăteşti.

MICIO
Eu – să mă-nsor?

DEMEA
Tu.

MICIO
Eu, Demea?

DEMEA
Tu.

MICIO
Flecăreşti.

DEMEA
(către Aeschinus)
Dacă eşti om,
Însoară-l!

AESCHINUS
Tată!

MICIO
Pleci urechea, măgarule?

DEMEA
Nu ai scăpare
Aşa va fi.

MICIO
Vorbeşti aiurea.

AESCHINUS
Înduplecă-te, tată scump!

MICIO
Baţi cîmpii; lasă-mă!

DEMEA
Primeşte, de dragul lui.

MICIO
Tu eşti nebun!
Să fac pe ginerele tinăr, la şaize’ş’cinci de ani ai mei,
Pe lîng-o babă gîrbovita? Aşa mă sfătuiţi?

AESCHINUS
Da, tată!
Le-am si făgăduit.

MICIO
Cu asta? Dacă eşti darnic, fii cu tine.

DEMEA
Ce-ai zice dacă ţi s-ar cere o treabă mult mai însemnată?

MICIO
Cura, asta-i treabă de nimic?

DEMEA
Primeşte!

AESCHINUS
Nu fi împotrivă!

DEMEA
Hai, dă-ţi cuvîntul!

MICIO
Nu-mi daţi pace?

AESCHINUS
Nu, dacă nu te-ndupleci.

MICIO
Asta-i constrîngere!

DEMEA
Fii om de suflet.

MICIO
Măcar că-i o nesăbuinţă, şi-o nebunie, şi ceva
Străin de felul meu de viaţă, dacă doriţi atîta, fie!

AESCHINUS
Părinte bun, şi scump, şi vrednic de dragostea ce-ţi port!

DEMEA
Aşa eşti!
(Aparte.)
Ce să-i mai cer, cît timp ascultă şi se supune vrerii mele?
(Tare.)
Ştii ce-ar mai fi? Sărac e Hegio, care li-i rudă-apropiată,
Precum şi nouă-acum ne este; s-ar cuveni să-l ajutăm,

MICIO
În ce fel?

DEMEA
Ai lîngă cetate, un petec de pămînt pe care-l
Închiriezi; poţi să i-i dărui.

MICIO
Un „petec”?

DEMEA
Dacă e mai mare,

Cu-atît mai bine; ca un tată adevărat i-a fost copilei,
Om bun, din seminţia noastră; se cade să i-l dăruieşti.
Pe urmă, tu, şi nu ou, Micio, cu adîncime şi dreptate,
Mai înainte-ai spus: „Ne paşte, la bătrîneţe, un cusur
Pe toţi: iubim prea mult averea”, să-nlăturâm, zic ea, cusurul;
E prea-nţeleaptă vorba asta, ca să n-o luăm în seamă.

AESCHINUS
Tată!

MICIO
Ca să sfirşim; al lui să fie, dacă băiatul vrea;

DEMEA
Mă bucure
Acuma, da, mi-eşti frate cu sufletul şi trupul.
(Aparte.)
Cu spada lui i-am tăiat capul.

SCENA IX
SYRUS, DEMEA, MICIO, AESCHINUS

SYRUS
Demea, treaba-i săvîrşită.

DEMEA
Eşti băiat bun.
(Către Micio.)
La fel, pe Pollux! cred că se cade, astăzi chiar,
Să-i dai lui Syrus libertatea.

MICIO
Lui Syrus, libertatea, spui?
Şi pentru ce?

DEMEA
Din multe pricini.

SYRUS
Prea bunule,-ntre buni, Demea?
Din cea mai fragedă pruncie – eu dragoste-am crescut băieţii;
Îndrumător le-am fost, şi dascăl, şi i-am deprins cu fapte bune.

DEMEA
Se vede limpede, şi-adaug că i-ai deprins să facă piaţa,
O curtezană să aleagă şi-n plină zi să dea ospeţe;
Hei, toate astea nu-s deprinderi de om de rînd!

SYRUS
Om minunat!

DEMEA
Pe urmă,-a pus atîta suflet la cumpărarea cîntăreţei:

Ne-a ajutat, să-i dăm răsplata; ceilalţi la fel te vor sluji.
(Arătîndu-l pe Aeschinus.)
La urma urmei, el doreşte.

MICIO
(către Aeschinus)
Vrei tu?

AESCHINUS
O, tată, vreau

MICIO
Ei, dacă
Vrei tu… Apropie-te, Syrus:
(punîndu-i mîna deasupra capului[17])
fii liber!

SYRUS
O, eşti tare bun!
Vă mulţumesc la toţi, din suflet, şi mai cu seamă lui Demea.

DEMEA
Mă bucur.

AESCHINUS
Şi eu.

SYRUS
Cred, pe Hercle! Dai ca să-mi fie bucuria
Deplină, liberă-aş dori-o şi pe nevastă-mea, pe Phrygia.

DEMEA
Este-o femeie minunata.

SYRUS
Nepotului, feciorul lui,
Ea, cea dintîi, i-a dat să sugă.

DEMEA
Ei, dacă ea, într-adevăr,
I-a dat şi-ntîiul strop de lapte, pe Hercle! s-o eliberăm.

MICIO
Cum, pentru asta?

DEMEA
Pentru asta. Ca să-ncheiem, ţi-o plătesc eu.

SYRUS
Să-ţi împlinească zeii veşnici toate dorinţele, Demea!

MICIO

17 Semnul eliberării unui sclav.

(către Syrus)
Azi, toate-n plin ţi-au mers, băiete.

DEMEA
Şi ca să-ți faci pînă la capăt,
Cum se cuvine, datoria, ar trebui să-i pui în mînă
Şi ceva bani, ca să se-nfrupte; şi-o să ţi-i dea el.

MICIO
(facînd un anumit gest cu degetele)
Asta-mi dă.

AESCHINUS
E băiat bun.

SYRUS
Ţi-i dau, pe Hercle!

AESCHINUS
Hai, tată, dă-i!

MICIO
Să mă gîndesc.

DEMEA
(către Syrus)
Îți dă.

SYRUS
Om bun şi cumsecade!

AESCHINUS
Fermecător şi bun părinte!

MICIO
(către Demea)
Ce-nseamnă asta? Cum se face că ţi-ai schimbat deodată firea?
Ce toane ai…? Ce-nseamnă-atîta mărinimie?

DEMEA
Iată ce:
Vreau să-ţi arăt că ţi se spune fermecător şi. cumsecade,
Nu după felul tău de viaţă, nici pentru că eşti bun şi drept,
Ci pentru că eşti slab din fire, prea iertător şi mină spartă.
Acum, Aeschinus, dacă felul de viaţă, al meu să stînjeneşte
Pentru că nu vă cînt în strună, pe drept ori pe nedrept, vă las
Frîu liber: cheltuiţi, şi faceţi, şi cumpăniţi tot ce vă place.
Dar dacă vreţi – că sînteţi tineri şi mai-puţin pro văzători,
Prea des împinşi de-nflăcărare şi mult prea rar de-nţelepciune –
Eu vă primesc cu drag la pieptu-mi, ca să, vă-ndrept şi să v-ajut;
Aceasta mi-i făgăduiala.

AESCHINUS
Ne dăm pe mîna ta. Tu ştii

Să ne struneşti. Dar ce se-ntîmplă cu frate-meu?

DEMEA
Să-şi ţină fata,
Să ducă totul pîn’ la capăt,

MICIO
Aşa e drept.

CHOREGUL
Aplaudaţi!